J • ENSUU

Pohjois-Karjalan työllisyysalue

Eduskunnan valtiovarainvaliokunta
Työ- ja elinkeinojaosto

Asiantuntijalausunto

Työvoimapalvelujen tilannekatsaus

Pohjois-Karjalan työllisyysalueeseen kuuluu maakunnan 13 kuntaa (Heinävesi, Ilomantsi, Joensuu, Juuka, Kontiolahti, Kitee, Lieksa, Liperi, Nurmes, Outokumpu, Polvijärvi, Rääkkylä ja Tohmajärvi). Kuntalain 8 §:n mukaisena vastuukuntana toimii Joensuun kaupunki. Työllisyysalueella on henkilöstöä 170 htv, joista n. 150 htv siirtyi valtiolta Joensuun kaupungin palvelukseen. Joensuun kaupunki on sijoittanut henkilöstöä kaikkiin työllisyysalueen kuntiin lähipalvelun edistämiseksi. Osa palveluista hoidetaan keskitetysti Joensuusta.

Pohjois-Karjalan työllisyysalueen tehtävinä ovat lakisääteisten työvoimapalvelujen järjestäminen sekä työllisyyden ekosysteemin koordinointi. Maakunnan kuntien työllisyyden edistämisen kokonaisuus perustuu Joensuun seudun työllisyyden kuntakokeilun kehittämään palvelumalliin, jossa työllisyysalueen tarjoamat palvelut yhdistetään kuntien paikallisiin työ- ja elinvoimapalveluihin. Täydentävinä palveluina kunnat tarjoavat esimerkiksi yksilöllistä valmennusta, työkykykoordinointia sekä työnantajapalveluita.

Työllisyysalueen talousarvio vuonna 2025 on 21,7 M €. Talousarvion kehys on muodostettu laskemalla yhteen kuntien työvoimapalvelujen järjestämisestä myönnetty valtionosuus. Työvoimapalvelujen rahoitus väheni Pohjois-Karjalassa merkittävästi palveluvastuun siirryttyä valtiolta kuntien muodostamalle työllisyysalueelle. Vuonna 2025 vähennys eli kuntien yhteenlaskettu työvoimapalvelujen siirrosta johtuva valtionosuuden lisäys valtion aikaiseen toimintaan nähden oli n. 4,7 M €. Vuonna 2026 kuntien yhteenlaskettu valtionosuus vähenee edelleen 1,1 M € vuoteen 2025 verrattuna.

Työvoiman määrä Pohjois-Karjalassa on 72 000. Työttömiä työnhakijoita 8/2025 oli 9921 henkilöä, joista pitkäaikaistyöttömiä oli 4527. Alle 30-vuotiaita työttömistä oli 2163. Ulkomaalaistaustaisia työttömiä elokuussa oli 1194. Avoimia työpaikkoja maakunnassa oli 334. Keskimääräinen työpaikan täyttymisaika oli 36 vrk. Maakunnallisessa vertailussa Pohjois-Karjalan työllisyystilanne on valtakunnan heikoin.

Nykytila

Pohjois-Karjalan työttömyyden rakenne on haastava pitkäaikaistyöttömien määrä ja väestön ikääntyminen huomioiden. Maakunnassa on myös osaajapulaa, johon ei pystytä tällä hetkellä vastaamaan. Toisaalta yritykset eivät välttämättä ennakoi osaajatarpeitaan eivätkä ilmoita avoimia työpaikkoja julkisesti, mikä hankaloittaa työnhakijoiden ja työnantajien kohtaamista. Asiakastyössä ei pystytä hoitamaan kaikkia lakisääteisiä tehtäviä määräaikojen puitteissa. Perustyössä ei ole juuri tilaa asiakkaiden yksilöllisten

palvelutarpeiden kartoittamiseen ja palveluohjaukseen, vaan työhön varattu aika kuluu kiireellisten viranomaistehtävien hoitamiseen.

Kuntien työttömyysturvan maksuosuudet ovat kasvaneet ennakoitua enemmän yleisestä työmarkkinatilanteesta johtuen.Työpaikkojen vähäinen määrä haastaa nopeaa työhön poluttamista, mikä kasvattaa työttömyysjaksojen pituutta ja vaikuttaa siten kuntien maksusosuuksiin. Asiakastyössä tehtyjen havaintojen pohjalta yleinen yhteiskunnallinen epävarmuus sekä työttömien perusturvaan tehdyt leikkaukset eivät ole edistäneet työllistymisen valmiuksia vaan pikemminkin lamauttaneet ja kapeuttaneet asiakkaiden tulevaisuuden näkymiä.
Rahoituksen väheneminen on vaikuttanut työllisyysalueella henkilöstön määrään, palveluhankintoihin ja asiakaskohtaisiin etuuksiin. Merkittävimmät supistukset on jouduttu tekemään palkkatukeen. Palkkatuen myöntäminen jouduttiin katkaisemaan työllisyysalueella helmikuun puolivälissä määrärahojen loppumisen vuoksi.

Taloudellisten resurssien vähenemisestä huolimatta työllisyysalueella on panostettu kehittämistyöhön. Tärkeänä kehittämiskohteena on ollut Pohjois-Karjalan työllisyyden ekosysteemi, joka kokoaa maakunnan työllisyyden edistämisen kumppanit perinteistä verkostotyötä tiivimpään yhteistyöhön. Ekosysteemityön tuloksina on muun muassa kehitetty kohtaantotiedon vaikuttampaa hyödyntämistä sekä luotu koko maakunnan kattava työkykykoordinaattoriverkosto. Myös hanketoiminta on merkittävä resurssi työllisyysalueen palvelujen kehittämisessä. Tärkeitä kehittämishankkeita ovat ESR+ -rahoitteiset TNO- tietoa, neuvontaa ja ohjausta pohjoiskarjalaisten menestymiseksi, WINK -töihin Pohjois-Karjalaan sekä Elä ja osallistu Pohjois-Karjalassa (ELO) -hankkeet. Syksyllä 2025 työllisyysalue on hakenut ESR+-rahoitusta maakunnallisen välityömarkkinaympäristön kehittämiseen (TOIMI-hanke).

Pohjois-Karjalan työllisyysalue on hakeutunut yhdessä Lahden kaupungin ja Läntisen Pirkanmaan työllisyysalueen kanssa hallituksen puoliväliriihessä mainittuun norminpurkukokeiluun (valmistellaan työllisyydenhoidon normipurkukokeilu kolmella pilottialueella). Päätöstä alueiden vahvistamista odotetaan edelleen kokeilun valmistelussa etenemiseksi. Vaikka työllisyyden asiakaspalvelumalli muuttuu tulevan lainsäädännön myötä, on norminpurkukokeilun toteutuminen ensi arvoisen tärkeää vaikuttavan asiakaspalvelun kehittämiseksi tilanteessa, jossa työvoimapalvelujen resurssit vähenevät ja toisaalta työttömien määrä sekä palvelutarve lisääntyy. Kokeilun keskeisenä tehtävänä on toteuttaa asiakaspalvelua siten, että käytettävissä oleva resurssi suunnataan yksilöllisen asiakastarpeiden mukaisesti ilman lain velvoittamaa kaikkien työnhakijoiden yhdenmukaista palvelua.

Kipupisteet

Työvoimapalvelujen siirto kunnille ei ole tuonut kunnille/työllisyysalueille siinä määrin itsenäisiä toimintaedellytyksiä, kuin uudistuksen perusteet antavat ymmärtää. Asiakaspalvelua ohjaava lainsäädäntö sekä valtion aikaiset toimintakäytännöt sitovat liikaa resurssien käyttöä. Resurssit ovat vähentyneet valtion aikaiseen toimintaan nähden, mikä pikemminkin lisäisi perusteita työvoimapalvelun aikaisempaa vapaammalle toteuttamiselle. Työvoimapalveluihin suunnatun valtionosuuden vähentyminen sekä työttömyysturvan kasvaneet maksuosuudet ovat luoneet kunnille kohtuutonta

taloudellista taakkaa, mikä vaikeuttaa työvoimapalvelujen kehittämistä ja kasvaneeseen palvelutarpeeseen vastaamista.

Työllisyysalueilla on käyttövelvoite valtion KEHA-keskuksen hallinnoimaan asiakastietojärjestelmään. Asiakastietojärjestelmän ylläpitämisen lisäksi KEHA-keskus ohjeistaa käytännön asiakaspalvelutyön toteuttamisessa muun muassa tulkitsemalla työvoimapalveluihin lainsäädäntöä. KEHA-keskus tuottaa myös työllisyysalueiden toimintaan liittyvää tietoa ja tukea tiedolla johtamiseen. Tiedon lähteet ja tulkinnat perustuvat valtiovetoiseen työllisyydenhoitoon eikä seurantatiedoissa sekä niistä johdetuissa arvioinneissa huomioida kuntalähtöistä palvelukokonaisuutta. Valtion tietojärjestelmät synkronoituvat ylipäätään heikosti kunnan järjestelmiin, esimerkiksi YA-järjestelmän maksatukseen liittyvät puutteelliset tiedot vaikeuttavat huomattavasti työllisyysalueen talouden seurantaa palkkatuen ja muiden etuuksien sidontojen osalta. Asiakastietojärjestelmän päivityksissä esimerkiksi työnvälitystyön tekeminen on muuttunut aikaisempaa hankalammaksi. Monialaista palvelua tarvitsevien asiakkaiden TYPPI-järjestelmää ei ole kehitetty ollenkaan. TE-uudistuksen lähtökohdat huomioiden KEHA-keskuksen roolia tulisi selkeyttää ja luopua valtakunnallisesta ohjauksesta mahdollisimman paljon siten, että työllisyysalueet saisivat tilaa toteuttaa kuntavetoista palvelua.

Työvoimapalvelujen vaikuttava toteuttaminen on riippuvaista myös muun lainsäädännön kehittymisestä. Esimerkiksi hankintalaki ei välttämättä tue nopeiden työvoimatarpeiden täyttämistä tukevien koulutushankintojen tekemistä. Tietosuojaan liittyvä lainsäädäntö vaikeuttaa työllisyysalueen viranomaispalvelujen ja kuntien vapaaehtoisten työllisyyspalvelujen välistä tiedonvaihtoa. Toimeentulotukilain tuleva muutos tuo työllisyysalueen asiakkaiksi toimeentulotuen saajia, joilla ei ole valmiuksia siirtyä työelämään ilman ajallisesti pitkää ja vahvasti tuettua palvelua. Myös kumppanitoimijoiden resurssit vaikuttavat työvoimapalvelujen toteutumiseen. Esimerkiksi monialaista työllisyyspalvelua tarvitsevien asiakkaiden palvelut ovat pitkälti riippuvaisia hyvinvointialueen ja Kelan resursseista.

Lisätietoja: Riikka Vartiainen
Työllisyysaluejohtaja
riikka.vartiainen@joensuu.fi
p. 050 434 8641